

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Visą gyvenimą ištikimą Lietuvai

2012-06-22

ŽURNALAS: KRANTAI

TEMA: Gruzija

AUTORIUS: Birutė Jonuškaitė

DATA: 2012-06

Visą gyvenimą ištikimą Lietuvai

Birutė Jonuškaitė

Miela Nana, žinau, kad Jūsų pažintis su Lietuva prasidėjo vaikystėje. Kaip nutiko, kad Gruzijoje auganti mergaitė pradėjo domėtis kažkur toli gyvenančiais lietuviais?

Atsakydama į šį klausimą turiu papasakoti savo tėčio istoriją. Mano tėvas Elisei Devidze gimė 1918 metų gegužės 27 dieną vakarinėje Gruzijos dalyje, SAMTREDIAJOS rajone, didžiausiame Gruzijos kaime Didi Dzixaiši, lietuviškai - Didžiojoje tvirtovėje, mokytojų šeimoje. Jo tėvas, o mano senelis Prokle, iš savo asmeninių lėšų keletą kaimų buvo įkūręs mokyklas, kuriose mokė kartu su savo žmona Mariam Kashia. Deja, jis mirė sulaukęs vos 45-erių. Baigęs mokyklą tėvas įstojo į Žemės ūkio institutą, bet buvo iš jo paimtas į Sovietų armiją, atitarnavo trejus metus, ir kai jau ketino grįžti namo, prasidėjo Antrasis pasaulinis karas. Įžengus vokiečiams jis su rusų armija atsidūrė Rygoje. Vokiečių stumiami jie traukėsi iš miesto degindami ir griaudami tiltus. Per vieną sprogdimų tėvas buvo sunkiai sužeistas ir paliktas likimo valiai. Taip jis pakliuvo į vokiečių nelaisvę. Nežinau smulkmenų, bet aišku, kad vokiečiai jį išgydė ir kažkodėl atidavė tarnauti į okupuotos Lietuvos kaimą ūkininkui Ignui Barkauskui. Paskui jis dirbo pas ūkininką Andrių Jurpalį. Ir apie vienus, ir apie kitus šeiminius tėvas labai šiltai atsiliepė. Deja, man neteko susipažinti su Jurpalių atžalomis, bet su Barkauskų šeima bendrauju iki šiolei.

Lietuvoje tėvas buvo iki tol, kol Karaliaučiuje atidarė konclagerį. Perkeltas į jį, neilgai ten sėdėjo - pabėgo pas lenkų partizanus. Dar gerokai pasibastęs karo keliais, namo grįžo 1947-aisiais. Baigė pradėtus mokslus Žemės ūkio institute, bet negalėjo ilgiau gyventi Gruzijos vakaruose dėl per daug drėgno klimato. Kalėdamas konclageryje jis persirgo šiltine, bet labiausiai nukentėjo plaučiai - susirgo astma. Taigi teko pasirinkti pačią sausiausią Gruzijos Signago regioną - Cnori vietovę. Visą gyvenimą jis čia dirbo vyriausiuoju agronomu, augino naujas augalų rūšis. Tokiame darbe, aišku, negalėjo

išvengti aplinkos, kurioje buvo vartojami įvairiausi chemikalai... Jam – astmininkui – tai buvo prapultis. 1984 metais vieno atsmos priepuolio jo širdis neištverė, ir sulaukęs vos 64-erių, jis iškeliavo Anapilin.

Kai aš gimiau, tėčiui buvo 37 metai. Jis labai mane mylėjo, sakydavo, kad esu didžiausia jo gyvenimo laimė. Visą vaikystę sekdamas man pasakas, skaitydamas knygas. Iš viso mūsų šeima buvo knygų graužikai, ko, deja, negaliu pasakyti apie savo vaikus. Viena įdomiausių tėvo sekamų „pasakų“ buvo pasakojimai apie Lietuvą. Jis paprastai pradėdavo šitaip: „Toli toli, šiaurės vakaruose, kur eglės ir pušys auga iki dangaus, o sniego prisninga iki juosmens, kur labai ilgos ir baltos žiemos, yra mažytė šalis – ji vadinasi Lietuva. Toje šalyje gyvena labai mieli žmonės, pas tokius man teko per karą gyventi. Šeimoje, kurioje aš dirbau, augo toks mažas Ignukas. Pasisodindavau jį ant sprando, ir eidavom mudu abu į malūną grūdų malti, į laukus javų kirsti, bulvių kasti. Jis buvo padykęs, linksmas, geras vaikas...“ Prisimenu aibę papasakotų įdomiausių nuotykių su mažuoju Ignuku.

Vėliau, kai paaugau, tėvas parnešė iš kažkur Antano Vienuolio „Kaukazo legendas“. Jos į gruzinų kalbą buvo išverstos iš rusų kalbos. Ta knyga man buvo labai brangi, bet, deja, dingo. Turbūt, kaip paprastai, ją pasiskolino kaimynų vaikai ir negražino. Tėvas nepykdavo už tai, kad knygos nesugrįždavo į namus, jis sakydavo, kad jos rašomos tam, kad keliautų iš rankų į rankas ir būtų skaitomos.

Visą vaikystę maniau, kad Lietuva – tėčio išgalvota, stebuklinga, labai graži gerų žmonių šalis. Jeigu mano svajonėse nutikdavo kas nors labai gero, tai tik toje stebuklų šalyje, ji man buvo kaip koks nepasiekiamas, paslaptingas, tik mūsų šeimai žinomas rojus. Kai nuėjusi į mokyklą iš mokytojos išgirdau, kad gyvename Sovietų Sąjungoje, kurią sudaro penkiolika respublikų ir viena iš jų – Lietuva, baisiai nusiminiau, nes pagalvojau, kad mūsų su tėčiu paslaptis buvo atskleista, išviešinta... Vėliau, žinoma, susitaikiau su ta mintimi ir pradėjau domėtis viskuo, kas susiję su Lietuva, – tempiausi namo knygas, žurnalus ir skaičiau, skaičiau... Augau, ir augo mano tikėjimas, kad aš pamatysiu tą šalį. Tą pažadėjau ir tėčiui, ir jis patikėjo manimi. Man ir dabar labai skaudu, kad nesuspėjau parodyti tėvui Atgimusios Lietuvos. Deja, gyvenime ne viskas būna taip, kaip mums norėtusi.

Ar Jūs augote viena šeimoje? Jeigu ne, tai kaip broliai, seserys priėmė tėvo pasakojimus? Kodėl Jūs visą gyvenimą likote ištikima Lietuvai?

Aš buvau vyriausias vaikas ir labai smalsus. Dvejais metais už mane jaunesnis mano brolis Levanas, kurį namuose vadina Bači, taip pat domėjosi Lietuva, bet turbūt likimas taip lėmė, kad jam neteko artimiau susipažinti su lietuvių kalba ir kultūra. O mano ilgametis nuotykis prasidėjo trečiame studijų kurse. Man labai patiko senoji gruzinų literatūra. Pati pasirinkau su ja susijusią temą ir kiekvienais metais vis rimčiau užsiiminėjau „moksliniais tyrimais“ šioje srityje. Kaip ir daugelis filologų, rašiau eilėraščius. Tai, žinoma, buvo tik žaidimas, tuo labiau, kad pas mus yra sakoma, jog kas trečias gruzinas – poetas. Šiame posakyje yra dalis tiesos, nes mūsų liaudies poezija labai stipri, kalbu apie folklorą.

1976 metais buvęs filologijos fakulteto dekanas profesorius **Otaras Bakanidze** įkūrė grožinio vertimo katedrą ir pradėjo rinkti gabius, kūrybingus, daug žadančius

studentus – perkeldavo juos į savo naująją katedrą net nepasitaręs su jais. Nežinau, kokiū būdu, bet jam į rankas buvo pakliuvę mano eilėraščiai, ir aš taip pat atsidūriau jo sudarytame studentų sąrašė.

Rugsėji, prasidėjus naujiems mokslo metams, sužinojau, kad privalau mesti visą savo mėgstamą tyrinėjimų darbą ir imtis kažko visai naujo. Beje, dabar jau žinau, kad dekanas (tada – partinis universiteto lyderis) privalėjo (galbūt gavęs įsakymą iš aukščiau) taip elgtis – jis surinko pačią stipriausią, išskirtinai Dievo apdovanotą jaunų žmonių grupę ir pažadėjo, kad išsiųs mus į skirtingas respublikas mokytis kalbų, studijuoti duotos šalies literatūrą. Keista, bet visiems buvo visai tas pat, į kokią respubliką bus išsiųsti. Aš buvau vienintelė, pareiškusi, kad noriu į Lietuvą. Vėliau paašškėjo, kad esu taip pat vienintelė, kuri, baigusi studijas toje „prievartinėje“ katedroje, dirbu pagal specialybę – užsiiminėju vertimais.

Taigi aš ir mano kurso draugė Daredzan Buachidze atvykome į Vilnių. Dvi visiškai skirtingo charakterio, skirtingų pomėgių ir interesų merginos. Man buvo viso labo apie dvidešimt metų, pirmą kartą atsidūriau visiškai viena, toli nuo artimųjų, neturėdama žalio supratimo, kas tai yra savarankiškas gyvenimas. Juk aš net į paskaitas Tbilisyje vaikščiojau su teta (tai gana dažnas reiškinys Gruzijoje, kai tetos augina savo seserėčias ar sūnėnus; aš irgi gyvenau pas savo tėčio seserį ir buvau jos gana griežtai auklėjama), nes ji kaip tik dirbo Tbilisio valstybiniame Ivane Džavaxišvili universitete, bibliotekoje. Tai ir į Vilnių atvykome su visa palyda: aš su tetomis, Dzana su tėvais. Na ir prasidėjo istorijos... Kol aiškinomės, kur gyvensime, iš saugojimo kameros dingo joje palikti mano lagaminai – likau kaip stoviu, be drabužių ir visų daiktų. Apgyvendino Saulėtekio bendrabučiuose, o paskui kurso draugai mane „aprengė“ – sudovanojo kas ką galėjo. Bendrabutyje šalia mūsų gyveno Alma ir Vladas Braziūnai. Alma tada augino šešių mėnesių sūnelį Darių. O jų kambaryje dažnai viešėjo Almos sesuo Dalia ir geriausia draugė Irena Gedminaitė. Taigi aš pirmiau susipažinau su jomis, o tik paskui su pačia Alma ir mažuoju Dariumi, kurį auginti padėjo vos ne visas kursas. Žinoma, čia buvo ir mūsų mažytis indėlis. Vladas juokavo, kad Darius, pradėjęs kalbėti, išstardavo nemažai ir gruziniškų žodžių... Jis buvo nepaprastai ramus, geros nuotaikos, jokių problemų nekeliantis vaikas, ir toks liko.

Kokie Jūsų pirmieji išpūdžiai Vilniuje? Ar atsimenate, kas labiausiai krito į akis?

Mano pirmieji išpūdžiai? Nepaisant visų nemalonių man nutikusių dalykų, aš puikiai suvokiau, jog tai anaipol neturi turėti įtakos mano požiūriui į visą šalį. Juk Lietuvą buvau išsimylėjusi nuo vaikystės, taigi kokie nors niekai negalėjo pakenkti mano meilei. Palyginti su Tbilisiu, Vilnius buvo tylus, mažas ir labai jaukus miestas. Man jis labiausiai patiko rudenį, kai po saulėtų bobų vasaros dienų pradėdavo po truputį lynoti ir miestas pasipuošdavo fantastiškais spalvomis. Kai po lietaus išryškėdavo klevų lapų raudonis, kai plykstelėdavo geltonai rausvai žalsva lapų mozaika, tai man atrodydavo, kad naktį kažkas juos taip nepaprastai gražiai nudažė tam, kad rytą galėtų pradžiuginti vilniečius. Tas tylus margaspalvis ėjimas iš gyvybės į gilų žiemos miegą man darė nepaprastai stiprų išpūdį. Toks tylus perėjimas iš vieno būvio į kitą pas mus retai būna – juk Gruzijoje žiema prasideda staiga taip pat kaip ir vasara. Ypač pastaruosius penkiolika metų.

Iš tikrųjų Vilnių išsimylėjau pavasarį. Mes tada jau gyvenome Olandų gatvėje esančiuose universiteto bendrabučiuose. Buvo šilta. Ėjau iš universiteto pėsčiomis ir staiga ant kalvelės šlaito pamačiau žemę kasančią močiutę. Užlipau pas ją, užkalbinau, atsiprašiau, kad prastai kalbu lietuviškai. Močiutei turbūt pasidarė smalsu, kokia čia užsienietė pas ją užsikeberiojo, todėl ji prisėdo ir mane pakvietė prisėsti šalia. Taip mudvi ir susidraugavome. Ji papasakojo savo gyvenimo istoriją ir klausinėjo manęs, kaip ten mes *dykumoje* gyvename – turbūt supainiojo Gruziją su Vidurio Azijos respublikomis. Aš pasakiau, kad mano tėtis Gruzijoje irgi turbūt jau ruošia dirvą sėjai, kad čia, Lietuvoje, šviežiai sukasta žemė kvėpia lygiai taip pat nepaprastai kaip pas mus po nepakeliamų karščių praėjusios liūtis – kai ji atsigauja ir garuoja, ir skleidžia nenusakomai turtingą aromatą. Šitas kvapas visada apsiausdavo mane kaip koks stebuklingas, nežinia kur viliojantis, neužčiuopiamas minkštas patalas. Dabar atrodė, kad kažkas iš aukštybių čia išpylė ant žemės visas vaivorykštės spalvas tam, kad aš jas pajausčiau ir pasijusčiau kaip namuose. Ir dabar, po daugybės metų, prisiminusi Vilnių, jaučiu, kad manęs vis dar neapleidžia tas nenusakomas Lietuvos žemės aromatas. Ir nors nežinau tos močiutės vardo, ligi šiol ją sapnuoju.

Kuo Vilniuje gyvenome? Negalėčiau pasakyti, kad dalyvavau bohemiškame miesto gyvenime. Visada buvau namisėda. Mane visų pirma domino knygos ir teatras. Todėl ir Vilniuje šie pomėgiai neišnyko.

Kokią Lietuvą išvydote atvykusi į ją po Nepriklausomybės atgavimo? Ar labai ji pasikeitė?

Aštuoniolika metų nebuvau mačiusi Lietuvos. Tai ilgas laikas. Per jį Gruzijoje nutiko daug baisių, žiaurių, nesuvokiamų dalykų. Kai vėl atvykau į Lietuvą, prisipažinsiu, patyriau didelį šoką. Pamačiau, kaip sparčiai Lietuva žengia pirmyn, kaip siekia progreso. Taip, suprantu, kad Lietuvos žmonėms nebuvo lengva. Bet kur, kada ir kam buvo lengva išgyventi permainingą laiką? Net ir prieš Mozę žydai burnojo, kai jis juos išvedė iš Egipto nelaisvės. Juk sunku buvo keturiasdešimt metų klaidžioti po dykumą ir ieškoti rojaus, kurį – nežinia – rasi ar ne... Bet jūsų šios klajonės nebuvo tokios skaudžios kaip mūsų... Be abejo, kiekviena tauta, kiekvienas žmogus turi savo likimą. Taigi tai, ką aš pas jus išvydau po aštuoniolikos nebuvimo metų, man pasirodė kaip stebuklas, kurio mes niekada nepasieksime. Tačiau, be sėkmingos politinės ir socialinės šalies situacijos, aš pamačiau, kad Vilnius, mano senasis puikusias Vilnius, dingo kartu su mano jaunyste. Supratau, kad jis labai ryžtingai žengia į ateitį, greitai taps kitos kartos miestu, bet aš vis dėlto ilgiuosi tos buvusios jo auros, kuri mane jaunystėje taip žavėjo.

Jūs, baigusi stažuotę Vilniaus universitete, ištikimai verčiate lietuvių literatūrą ir apskritai ilgus metus buvote tarsi mūsų šalies kultūros ambasadorė Gruzijoje. Jau nemažai metų veikia oficiali Lietuvos atstovybė Tbilisyje. Ar palaikote ryšius su joje dirbančiais lietuviais? Ar reikalinga jiems Jūsų pagalba?

Atvirai kalbant, sudėtingas šis klausimas. Jeigu būnu reikalinga, visada esu pasirengusi jiems pagelbėti. Bet iš tikrųjų visi mūsų santykiai apsiriboja gruzinų kalbos pamokomis, arba talkinu, jeigu reikalingas koks nors vertimas. Kitų bendradarbiavimo formų mums kažkodėl nepavyko įgyvendinti. Visi projektai, kuriuos

siūliau ambasada, nerado atgarsio, ir aš lioviausi su savo iniciatyvomis trukdyti ten dirbančius žmones. Džiaugiuosi, kad galiu nemažai nuveikti tiesiogiai bendraudama su Lietuvos rašytojų sąjunga, ypač kai pastaraisiais metais suaktyvėjo bendra gruzinų ir lietuvių poetų veikla. Kadangi gyvenimas manęs niekada nelepino ir nelepina, turiu daug buitinių ir sveikatos problemų, puikiai suprantu, kad laikui bėgant nebepajėgsiu tiek nuveikti, kiek jaunystėje. Todėl labai norėčiau, kad kas nors mane pakeistų, kad atsirastų naujas, jaunas žmogus, sugebantis užsiimti sunkiu, bet kartu ir daug laimės teikiančiu vertėjo darbu. Ir kad atliktų jį su meile. Žinoma, kalbu apie lietuvių literatūros vertimus.

Papasakokite daugiau apie savo lietuvių literatūros vertimus.

Baigusi universitetą pradėjau dirbti labai ypatingoje, vienintelėje buvusioje Sovietų Sąjungoje tokioje organizacijoje, kuri vadinosi Vyriausioji grožinio vertimo ir literatūrinių ryšių redakcinė kolegija. Ji iš tikrųjų buvo neeilinė. Organizacijos pirmininkas Otaras Nodiiia surinko visus iš užsienio kalbų verčiančius vertėjus. Tai buvo grožinio vertimo korifėjai. Jie mus, pradedančiuosius, priimdavo po savo sparnais ir mokė amato subtilybių. Šių dienų kalba tokius užsiėmimus vadintume kūrybinėmis dirbtuvėmis. Tose kūrybinėse dirbtuvėse buvome mokomi ne tik profesinių vertimo dalykų, bet ir bendravimo su žmonėmis, ir padarumo. Mano mokytojai buvo poetė Tamara Eristavi, vertėjas Giorgi Nišnianidze ir vertėjas profesorius Zurabas Kiknadze.

Kai mus visus Otaras Nodiiia subūrė, kilo idėja sukurti mažą Baltijos šalių literatūros bibliotekėlę, – juk gyvendami neva vienoje valstybėje mes labai mažai žinojome, kas vyksta „brolišku respublikų“ literatūriniame gyvenime. Buvom girdėję dvi tris oficialių valdžių proteguojamas pavardes, bet juk jos negalėjo atspindėti realaus tų šalių literatūros proceso.

Taip prasidėjo labai rimtas, ilgas nepaprastai daug kantrybės, atidumo ir atsidavimo reikalaujantis darbas. Juk čia per keletą dienų nieko nenuveiksi. Iš pradžių susisiekiame su kolegomis lietuviais ir atrinkome būsimus poezijos (kartu ir vaikams skirtos), prozos, satyros ir humoro, romano antologijų autorius. Tai didelis užmojis. Aš kartu su Virginija Timinskaite pradėjome daryti pažodinius vertimus. Padariusios atidavinėjome vertėjams, ir taip pamažu lietuvių poezija skynėsi kelią skaitytojų link. Jiems ji buvo įdomi. Mes supažindinome gruzinus su Salomėjos Nėries lyrika, su Justino Marcinkevičiaus eilėraščiais ir daugybe kitų šiuolaikinių poetų, apie kuriuos nebuvo girdėję net ir nuolatos literatūros aplinkoje besisukantys mūsų skaitytojai.

Beje, mano iniciatyva buvo nutarta išversti į gruzinų kalbą visas Justino Marcinkevičiaus istorines dramas. Gavusi pritarimą, ėmiausi pažodinių vertimų, – versti savarankiškai dar neturėjau drąsos, man vis dar atrodė, kad privalau tobulinti grožinį vertimą, nors jau buvau išvertusi ir paskelbusi keletą Bitės Vilimaitės, Sauliaus Tomo Kondroto, Romualdo Granausko kūrybinių. Man buvo leista pačiai pasirinkti vertėjus, ir pavyko prisikalbinti geriausius: „Mindaugą“ išvertė Giorgi Nišnianidze, prie „Katedros“ plūšo poetas Givi Gegečkori (jį pasiglemžė netikėta mirtis) o „Mažvydo“ – mano mylimiausios dramos – sutiko imtis du nuostabūs vertėjai Givi Šaxnazari ir Dzemaal Adziašvili. Po pokalbio su Robiku Sturua net ir jis paprašė pjesės, kad galėtų ją perskaityti.

Savo nelaimei, buvau per daug organizuotas, atsakingas žmogus, ir tai tam tikru atžvilgiu man pakenkė. Otaras Nodiia greitai pastebėjo, kad galima manim pasikliauti, ir pradėjo man krauti daugybę administracinių organizacinių, leidybinių darbų, o aš nedrįsau atsisakyti, nes Otarą visi mes labai mylėjome ir gerbėme, jis mums buvo didelis autoritetas. Taigi tiesiog fiziškai negalėjau pavežti tokio darbų krūvio ir vis mažiau laiko galėjau skirti vertimams. Buvau prie mūsų organizacijos veikiančio labai įdomaus Muziejaus direktorė, organizavau kasmetinius visos sąjungos literatūros seminarus Picundoje, į kuriuos suvažiuodavo visas buvusios Sovietų Sąjungos literatūros elitas, reikėjo nuolatos priiminėti ir įvairiausių svečius iš viso pasaulio, juos lydėti, globoti... O kur dar laiškai, į kuriuos reikėjo atsakyti, išpildyti visų besikreipiančiųjų prašymus. Nepaisant to, mes su Virginija vis dėlto parengėme 4 tomus (!!!) pažodinių lietuvių poezijos vertimų, vaikams skirtos poezijos ir lietuvių liaudies kūrybos, tik gaila, kad dalis šių puikių vertimų sudegė per mūsų patalpas nuniokojusį gaisrą. Ką pavyko išgelbėti, tą sudėjau į vieną gražią knygą, kuri pasirodė 2008 metais.

Beje, tas gaisras pasiglemžė ir visą Mykolo Sluckio „Laiptų į dangų“ vertimą, kurį dariau CK užsakymu – ir rankraštį, ir jau leidybai parengtą variantą. Kad ir kaip sielvartaučiau dėl savo pražuvusio triūso, turiu pripažinti, jog tos patirties, kurią įgijau versdama šią knygą nieks juk negalėjo sunaikinti, o tai nemenkas atpildas už dingusį darbą.

Greitai pats gyvenimas pristabdė mane – prasidėjo rūpesčiai dėl sveikatos, teko išverti daugybę operacijų. Gimė sūnus Gia. O paskui griuvo Sovietų Sąjunga, ir ta griūtis nušlavė viską, net ir tai, kas buvo vertinga, nelieština ir būtina išsaugoti. Mūsų „Kolegija“ buvo išdraskyta, jos sunaikinimas Otarui Nodiia kainavo gyvybę. 1993 metais Gruzija pateko tarsi į beatodariškai siaučiančių juodųjų demonų rankas. Tas sunkias dienas man padėjo išverti mano bičiulių lietuvių palaikymas ir lietuvių literatūra. Aš auginau jau du sūnus ir verčiau Bitės Vilimaitės, Sauliaus Tomo Kondroto, Jurgos Ivanauskaitės, Juozo Apučio apsakymus. Pradėjau aktyviai dalyvauti Gruzijos lietuvių bendruomenės veikloje. Turiu pripažinti, kad šiandien ši bendruomenė ne tokia veikli, kokia buvo tada, kai jai vadovavo Irena Jikija, o jai labai atsidavusiai talkino jos vyras Vanas Jikija. Šie du žmonės nenuleido rankų ir alkanoje, šaltoje, negandų iškankintoje šalyje, – Tbilisyje gyvenantiems lietuviams (tada čia būrėsi apie 150 marčių iš Lietuvos, kurios net ir per tą patį sunkiausią laiką iš miesto nepabėgo) jie sukūrė neįtikėtinai šiltą ir jaukią oazę.

Paradoksas, bet kaip tik tada buvo organizuojami lietuvių poezijos vakarai, parodos, kultūros dienos... Ir, galiu pasigirti, joks renginys nevyko be manęs, ypač skirtas literatūrai. Išvykus Irenai, nusilpo ir apmirė lietuvių bendruomenės dvasia, aš net nežinau, ką ji veikia ir iš viso ar veikia. O tada sėdėjau tamsoje skendinčiame mieste ir... verčiau. Tai pažodinius vertimus kam nors dariau, tai verčiau, stengdamasi pati iki galo nušlifuoti tekstus. Labai ilgai gliaudžiau Romualdo Granausko „Jaučio aukojimą“ – kiek kartų jį metusi, vėl prie jo sugrįždavau!

Gaila, bet iš vertimų neįmanoma pragyventi, todėl nuolatos turiu atidėti į šalį savo mylimą poeziją ir visai kitokiais būdais užsidirbti duoną kasdieninę. Aišku, nuolatos jaučiu vidinį prieštaravimą, ir turbūt niekad manęs neapleis laisvės troškimas daryti tai, ką iš tikrųjų norėčiau. Ar sulauksiu tokios laimės? O kol kas vis tiek nuvagiui pati

nuo savęs laiko kruopelę ir verčiu. Parengiau ir išleidau knygą „Mano laukai“ (šiuolaikinė lietuvių proza), Dainų rinkinį, „Legendą apie Vilnių“, „Pasakų tiltus“. Greitai pasirodys dar viena prozos knyga. Kiek pasirodo mano verstų kūrinių (arba išverstų pagal mano pažodinius vertimus) literatūrinėje Gruzijos spaudoje, aš jau net neskaičiuoju. Štai pernai, kai rengėmės į Lietuvos rašytojų sąjungos organizuojamą lietuvių ir Gruzijos moterų prozininkų plenerą Palangoje, penkios rašytojos gruzinės, perskaičiusios mano „pažodinius“ lietuvių novelių vertimus, juokėsi, kad joms nieko nereikia daryti – tie vertimai jau esą tinkami spaudai. Bet aš iš savo praktikos žinau, kad visada galima geriau, todėl ir patariau joms – tarkitės su autorėmis ir tobulinkite, „šlifukite“...

Užsiminėte apie Rašytojų sąjungos projektą. Kuo Jums tokie projektai naudingi?

Jie būtini, ir labai gaila, kad, kiek žinau, kasmet jie šiek tiek „traukiasi“, mažėja. Mes juos priimame kaip kokią oazę ištroškusiems, išbadėjusiems. Juk didžioji Sovietų Sąjunga ir programiniai vertimai, kaip ir oficialus literatūros žmonių bendravimas, neegzistuoja. Kita vertus, net ir toje Sąjungoje mes labai menkai vieni kitus pažinojome. O kai viskas sugriuvo, apskritai praradome bet kokius ryšius. Ir ką kalbėt apie užsienį, jeigu mūsų pačių šalies viduje ilgą laiką nebuvo jokios literatūrinės veiklos. Kai Jūs pradėjote tarptautinius projektus, pas mus dar buvo mirtina tyła. O ir dabar tų projektų labai nedaug atsiranda. Man atrodo, kad gyvo bendravimo nieks negali atstoti. Žmonės susitinka tokiuose bendruose pleneruose ar kūrybinėse dirbtuvėse ne valandai, o kelioms dienoms, gali ir tarpusavyje artimiau pabendrauti, ir pažinti vieni kitų kūrybą, gali tobulinti vertimus, organizuoti bendrus skaitymus, bendrauti ir su aplinkiniais. Kuriantiems žmonėms būtini nauji susitikimai, kitokia – ne namų – aplinka, naujos pažintys, nepažįstama kultūra. Kiek daug neįtikėtinų išpūdžių jie parsiveža iš tokių kelionių! Kiek netikėtų naujų sumanymų, naujų projektų paskui atsiranda, taip pat ir naujų vertimų, naujų autorių tiek vienos, tiek kitos šalies kultūrinėje spaudoje. Tai galbūt sunkiai, negreit apčiuopiami, bet labai vertingi procesai. Nors per pastaruosius metus tik gruzinų poetai ir prozininkės važiavo į Lietuvą, į Rašytojų sąjungos kasmet organizuojamas vertimų dirbtuves (mes neturim galimybių surengti „atsakomąsias“ dirbtuves pas mus), bet iš tikrųjų tie visi dalyviai parsivežė tiek daug Lietuvos ir taip gražiai ją populiarina pas mus, kad, atrodo, vis daugiau žmonių apie jūsų šalį pradeda galvoti kaip kad aš vaikystėje – jog tai stebuklą ir nepaprastai gerų žmonių šalis.